

RINDI

Nr. 2 • 1994

RINDI

TIDSKRIFT FÖR GOTLÄNSK BOTANIK

Årgång 14 1994 Nr 2

Utgiven av Gotlands Botaniska Förening

Redaktion Gun Ingmansson, Bangårdsgatan 10, 621 45 Visby
Bo Göran Johansson, Levide Vall, 621 93 Visby
Bengt Larsson, Lummelundsväg, Pl. 4875, 621 41 Visby

Tidskriften erhålls antingen genom medlemskap i Gotlands Botaniska Förening (70 kr/år) eller genom prenumeration (samma pris). Familjemedlemskap kostar 15 kr/år. Föreningen postgiro är 68 36 66 - 2. Adressen är

Gotlands Botaniska Förening, c/o Bengt Larsson, Lummelundsväg, Pl. 4875,
621 41 Visby

Gotlands Botaniska Förening

är en ideell sammanslutning som har till ändamål att verka för ökad kunskap om Gotlands växter och för bevarandet av en rik flora på ön. Föreningen vill också bland allmänheten sprida intresse för botanik och naturskydd.

Dessa mål söker föreningen förverkliga bl.a. genom att verka för utforskandet av Gotlands flora, att biträda myndigheter och organisationer i behandlingen av botaniskt betydelsefulla naturskyddsfrågor, att utge tidskriften Rindi och även på annat sätt informera om och propagera för sin verksamhet och sina åsikter, och att arrangera excursionser och sammankomster.

Ordf.	Gun Ingmansson, Bangårdsgatan 10, 621 45 Visby	tel 0498-271343
V. ordf.	Jörgen Petersson, Humlegårdsvägen 18, 621 46 Visby	tel 0498-214559
Sekr.	Elsa Bohus Jensen, Irisdalsgatan 14, 621 42 Visby	tel 0498-216192
Kassör	Bengt Larsson, Lummelundsväg Pl. 4875, 621 41 Visby	tel 0498-278218
Övriga	Ingrid Engquist, Stenkyrka, 620 33 Tingstäde	tel 0498-272088
	Stig Högstrom, Neptungatan 21, 621 41 Visby	tel 0498-214063
	Bo Göran Johansson, Levide Vall, 621 93 Visby	tel 0498-266204
	Torgny Rosvall, Bergmansgatan 6, 621 46 Visby	tel 0498-211777

Omslagsbilden: Vit skogslilja, *Cephalanthera longifolia*, med mörkt gräddgula blommor vid sidan av en planta med vita blommor. Efter batik av Barbro Lindberg.

Lavar på Stora Karlsö

PER JOHANSSON

I skuggan av fågelberg och blommor har lavfloran på Stora Karlsö hittills fått lite uppmärksamhet. Visserligen har det i öns museum funnits en liten utställning om några av de orangelavar man finner på öns klippor, men den vilar för närvarande nedpackad i en kartong. Det finns enstaka publikationer som innehåller uppgifter om öns lavar, men även samlade blir de fragmentariska.

Ön erbjuder en mängd olika substrat för lavar att växa på. Allt från kalksten, urbergsblock, vittringsjord, många olika trädslag och buskar till drivved och ilandflutna skor. De senaste hundra årens accelererande igenväxning har naturligtvis påverkat även lavfloran. När färbetet upphörde år 1887 saknades nästan helt träd och buskar. Endast enstaka gamla träd stod spridda på ön. Idag är dessa gamlingar omgivna av betydligt yngre träd- och buskvegetation. Det är alltså åtskilliga kvadratmeter ny bark som koloniserats under nittonhundratalet. Det har också inneburit att lokala mikroklimat har förändrats och att många förut solexponerade lägen idag är beskuggade.

Under 1993 påbörjade jag en inventering av Stora Karlsös lavflora med målsättning att titta på samtliga substrat. Med dessa sidor vill jag presentera två intressanta fynd från förra året, samt redovisa en artlista sammanställd över tidigare fynd från ön.

Källor

De äldsta uppgifterna jag har hittat är från 1806 då G. Wahlenberg uppgav *Leptogium plicatile* från Stora Karlsö (i Molér, 1905). C. Stenhammar uppgav tjock kantlav, *Squamarina cartilaginea*, från ön år 1846 i sitt arbete "Om Gottlands Laf-Vegetation". I ett senare arbete uppgav han ytterligare tre arter från Stora Karlsö (Stenhammar, 1857).

Gotlandsfödde Wilhelm Molér har i Naturhistoriska riksmuséets lavbibliotek efterlämnat ett handskrivet utkast till en förteckning över Gotlands lavar. Den är daterad 1905 men redan 1875 hade han besökt Karlsöarna och från Storön uppgav han fem arter, bl a säcklav, *Solorina saccata*.

År 1915 utgavs en Minnesskrift med anledning av Karlsöbolagets tredjedelssekelsjubileum. I den har Rutger Semander skrivit ett kapitel om Stora Karlsös växtvärld. Han behandlade framför allt kärlväxtfloran, men nämnde också några av de vanligare och mer iögonfallande lavarna, som t ex fjällig svavellav, *Fulgensia bracteata*, och vägglav, *Xanthoria parietina*. Om en hagtorn i Älmar noterade han att "trädet led av en X. parietina-invasion, hvilken dödat eller bidragit till att döda flere grenar." Tio

År 1915 utgavs en Minnesskrift med anledning av Karlsöbolagets tredjedelssekelsjubileum. I den har Rutger Sernander skrivit ett kapitel om Stora Karlsös växtvärld. Han behandlade framför allt kärlväxtfloran, men nämnde också några av de vanligare och mer iögonfallande lavarna, som t ex fjällig svavellav, *Fulgensia bracteata*, och vägglav, *Xanthoria parietina*. Om en hagtorn i Älmar noterade han att "trädet led av en *X. parietina*-invasion, hvilken dödat eller bidragit till att döda flere grenar." Tio år senare, 1925, kom Du Rietz arbete om Gotlands vegetation, där han angav några typarter för lavsamhällen som är vanliga på Karlsös klippor.

Gunnar Degelius är den som har bidragit med flest uppgifter om öns lavar. I sin andra publikation om Gotlands lavflora på bark, lignum och urbergsblock uppgav han 47 arter från Stora Karlsö (Degelius, 1944a). Ett fåtal arter på kalksten eller jord omnämns, t ex sipperlav, *Dermatocarpon miniatum*. I en separat artikel från samma år (Degelius, 1944b) angav han ytterligare fyra arter från ön, *Collema callopismum*, *C. parvum*, *Leptogium diffractum* och *Leptogium biatorinum*.

I Karlsöklubbens årsskrift från 1968 har Ingvar Nordin skrivit om de orangelavar (släktet *Caloplaca*) inom sektionen *Gasparrinia*, som är funna på Stora Karlsö. Han behandlade åtta arter, bl a *Caloplaca cirrochroa*, känd från ett dussintal skandinaviska lokaler.

Rolf Jacobson uppgav i sin uppsats om Karlsöarnas alvarvegetation några marklevande lavar från ön, varav fem ur släktet *Cladonia* (Jacobsson, 1972).

De senaste uppgifterna har jag fått av Lars Fröberg. Han besökte ön 1987 och noterade då ett antal kalkstensarter och några av de vanligare epifytiska arterna.

Artlista

Artlistan är en sammanställning av alla uppgifter från nämnda källor och innefattar 113 arter. Inga belägg är granskade. Mina egna fynd är ej inkluderade. Namngivningen följer Santesson (1993).

Acarospora fuscata. 1944: Degelius, på urbergsblock.

Acrocordia conoidea. 1987: Fröberg, på kalksten nedan Wöhlerplattan, Hien.

A. gemmata. 1944: Degelius.

Anaptychia ciliaris. 1987: Fröberg.

Arthonia glaucomaria. 1944: Degelius, parasitisk på apothecier av *Lecanora rupicola*.

Arthopyrenia lapponina. 1944: Degelius, på yngre stammar av ask, Norderhamnsberget och Hassli.

Aspicilia calcarea. 1915: Sernander, på kalksten. 1987: Fröberg, på kalksten, L. Förvar.

A. contorta ssp. *contorta*. 1987: Fröberg, på kalksten, L. Förvar.

Buellia epipolia. 1925: Du Rietz. 1987: Fröberg, på kalksten, Stornasar.

Caloplaca cf *alociza*. 1987 Fröberg, på kalksten vid fyren.

C. cerinella. 1944: Degelius.

C. chrysodeta 1987: Fröberg, på kalksten, Svartsprang, S. Förvar..

C. chrysophthalma. 1944: Degelius, på de gamla almarna vid Suderslätt.

- C. cirrochroa*. 1968: Nordin, på kalksten i Öster- och Norderhamnsberget samt vid Millsnabb. 1987: Fröberg, på kalksten mellan S. Förvar och Jungfruhålet.
- C. citrina*. 1944: Degelius, på de gamla almarna vid Suderslätt. 1968: Nordin, allmän på kalksten i solöppet eller beskuggat läge, sällsynt på torv och benbitar.
- C. decipiens*. 1944: Degelius, på kalkklippor och på marken. 1968: Nordin, gynnad av stoftdrift på naturliga ståndorter (exempelvis Karlsöklintarna). 1987: Fröberg.
- C. dolomiticola*. 1987: Fröberg, på kalksten, L. Förvar.
- C. flavescens*. 1925: Du Rietz. 1968: Nordin, allmän i klinten och på raukar, ett ungt exemplar funnet på en benbit. 1987: Fröberg.
- C. holocarpa*. 1987: Fröberg, på kalksten, SV Stiudden.
- C. marina*. 1968: Nordin, allmän strandart, på kalk såväl som på silikatsten.
- C. microthallina*. 1968: Nordin, på kalksten, t ex på strandblocken under Västerberget.
- C. saxicola*. 1915: Sernander, på de lodräta branterna. 1968: Nordin, allmän i klinterna. 1987: Fröberg.
- C. scotoplaca*. 1944: Degelius, Suderslätt, på exponerat urbergsblock (fågeltopp).
- C. thallincola*. 1968: Nordin, på kalksten i strandzonen under Västerberget, vid Brygge och i Hien.
- Cetraria aculeata*. 1915: Sernander, på alvarmark. 1972: Jacobson, Röjsu hajd, på ängshed.
- Cladonia arbuscula*. 1972: Jacobson, Björkar, Marmorberget, Norderslätt, Röjsu hajd, på ängshed.
- C. botrytes*. 1944: Degelius, sparsam på ett urbergsblock på Röjsu haid.
- C. foliacea*. 1915: Sernander, på alvarmark. 1972: Jacobson, Suderslätt, Marmorberget, på ängs- och torrhed. 1987: Fröberg.
- C. furcata*. 1915: Sernander, på alvarmark.
- C. macilenta*. 1944: Degelius, taket av "Mose bod", sparsam, steril.
- C. pocillum*. 1972: Jacobson, St. Äske, delvis övervuxen klapper, Marmorberget och Röjsu hajd, på ängs- och torrhed.
- C. pyxidata*. 1972: Jacobson, NV Suderslätt, på torrhed.
- C. rangiformis*. 1972: Jacobson, flerstädes, på torrhed.
- C. symphyarpa*. 1987: Fröberg.
- Cliostomum corrugatum*. 1944: Degelius, Suderslätt, på gamla stammar av alm, steril.
- Collema callopismum*. 1944: Degelius, Röjsu hajd, öppen kalkklippa, sparsam.
- C. fuscovirens*. 1987: Fröberg, på kalksten vid Utfall.
- C. parvum*. 1944: Degelius, öppna m el m flata kalkhällar, flerstädes, steril.
- Cyphelium inquinans*. 1944: Degelius, taket av "Mose bod", ställvis riklig.
- Dermatocarpon leptophyllum*. 1987: Fröberg, på kalksten, Utfall.
- D. miniatum*. 1905: Molér, på kalksten. 1944: Degelius, på kalksten.
- Diploschistes muscorum*. 1987: Fröberg.
- Dirina massiliensis*. 1987: Fröberg, på kalksten, Stornasar, S. Förvar.
- Fulgensia bracteata*. 1915: Sernander, på vittringsjord. 1972: Jacobson, Röjsu hajd, på ängs- och torrhed. 1987: Fröberg.
- F. fulgens*. 1972: Jacobson, Röjsu hajd, på torrhed.
- Gyalecta jenensis*. 1857: Stenhammar, på kalkkullarnas från solljuset undangömda väggar.

L. dispersa. 1987: Fröberg, S Norderslätt.
L. macrocyclos. 1944: Degelius, på urbergsblock.
L. orosthea. 1944: Degelius, urbergsblock, steril.
L. polytropa. 1944: Degelius, på urbergsblock, ej sällsynt.
L. pulicaris. 1944: Degelius, taket på "Mose bod".
L. varia. 1944: Degelius, sparsam på lignum.
Lecidella elaeochroma. 1987: Fröberg.
Lepraria neglecta. 1944: Degelius, urbergsblock
Leptogium biatorinum. 1944: Degelius, Hassli, naken lerjord omedelbart ovan stranden.
L. diffractum. 1944: Degelius, ett par ställen i sydöstra delen av ön, exponerade kalkklippor, steril.
L. plicatile. 1806: Wahlenberg.
Lobothallia radiosa. 1905: Molér. 1915: Sernander, på kalksten.
Melanelia exasperata. 1944: Degelius, på "Linnés ask", sparsam.
M. fuliginosa. 1987: Fröberg.
Mycobilimbia hypnorum. 1944: Degelius.
M. sabuletorum. 1944: Degelius, på naken kalkjord.
Opegrapha rufescens. 1944: Degelius.
O. vulgata var. *subsiderella*. 1944: Degelius, Norderhamnsberget, på ask och Hien, på gråal.
Parmelia sulcata. 1987: Fröberg.
Peltigera canina. 1944: Degelius.
P. horizontalis. 1944: Degelius, Hien, ett par ställen på mossiga klippor (å en sådan täml. riklig).
Pertusaria pertusa. 1944: Degelius.
Petractis hypoleuca. 1905: Molér, på kalkkullarnas beskuggade väggar.
Physcia adscendens. 1987: Fröberg, SV Svarthällar, SV Stiudden.
P. dubia. 1944: Degelius, flerstädes, steril.
P. stellaris. 1944: Degelius, flerstädes på ask och alm.
Physconia muscigena. 1972: Jacobson, Röjsu hajd, på ängshed.
Placynthiella uliginosa. 1944: Degelius, taket av "Mose bod", steril.
Placynthium garovaglii. 1857: Stenhammar.
P. nigrum. 1987: Fröberg.
Platismatia glauca. 1944: Degelius, taket av "Mose bod", sparsam, steril.
Polysporina simplex. 1944: Degelius, Suderslätt, på urbergsblock.
Porina linearis. 1905: Molér, på kalkstensväggar i djup skugga.
Porpidia tuberculosa. 1944: Degelius, på urbergsblock, flerstädes (även samhällsbildande), steril.
Psora decipiens. 1915: Sernander, på vittringsjord.
Ramalina farinacea. 1987: Fröberg.
R. fastigiata. 1987: Fröberg.
Rimularia furvella. 1944: Degelius, urbergsblock.
R. insularis. 1944: Degelius, parasitisk på *Lecanora rupicola*.
Rinodina atrocinerea. 1944: Degelius, Suderslätt, på ett exponerat urbergsblock.

- R. pyrina*. 1944: Degelius, Hien, på ask.
- R. sophodes*. 1944: Degelius, flerstädes på ask och alm.
- Sagiolechia protuberans*. 1857: Stenhammar, på kalkkullarnas beskuggade väggar.
- Schaereria fuscocinerea*. 1944: Degelius, på urbergsblock, flerstädes.
- Solorina saccata*. 1905: Molér, i kalkbergens remnor och ras.
- Squamarina cartilaginea*. 1915: Sernander, på vittringsjord. 1972: Jacobson, Röjsu hajd. 1987: Fröberg, S Norderslätt.
- Stenocybe pullatula*. 1944: Degelius, på odlad gråal.
- Tephromela atra*. 1987: Fröberg.
- Toninia sedifolia*. 1987: Fröberg.
- T. verrucarioides*. 1944: Degelius, Röjsu hajd.
- Trapeliopsis granulosa*. 1944: Degelius, taket av "Mose bod", förutom lignum även råhumusjord.
- Umbilicaria polyphylla*. 1944: Degelius, på urbergsblock, steril.
- Verrucaria caerulea*. 1987: Fröberg, på kalksten, nedan Wöhlerplattan, Hien.
- V. fuscella*. 1987: Fröberg, vid fyren.
- V. glaucina*. 1987: Fröberg, på kalksten, Stornasar, Utfall.
- V. maura*. 1915: Sernander, på strandklippor. 1987: Fröberg.
- V. nigrescens*. 1987: Fröberg.
- Xanthoria candelaria*. 1915: Sernander, på de lodräta branterna. 1987: Fröberg, Vinglu.
- X. parietina*. 1915: Sernander, på de lodräta branterna, på en hagtorn i Älmar. 1925: Du Rietz. 1987: Fröberg.
- X. polycarpa*. 1987: Fröberg.

Två nya lavar för Gotland på Stora Karlsö

Två fynd från förra året är av särskilt intresse. På en klipphylla i öns östra klint, i det avsnitt som kallas Hassli, visade det sig på en gammal ask växa både *Gyalecta derivata* H. Olivier och *Schismatomma graphidioides* (Leight.) Zahlbr. Den sistnämnda arten växer dessutom på ytterligare en ask nedanför samma klipphylla. Ingen av arterna är tidigare påträffad på Gotland. En tidigare uppgift om *S. graphidioides* är felaktig.

Gyalecta derivata har ofta inkluderats i *G. truncigena* (Ach.) Hepp, som är nationellt hotad art knuten till gamla lövträd och ej sällsynt i gotländska ängs- och lövmarker. *G. derivata* är i landet tidigare känd från en lokal vardera i Skåne, Öland och Värmland. Den är sällsynt även i sitt övriga utbredningsområde, Väst-, Central- och Sydeuropa (James och Woods, 1992). I Databanken för hotade arter och Naturvårdsverkets kommande uppdaterade förteckning över hotade växter i Sverige kommer arten att tillhöra kategori 1, akut hotade arter. *G. derivata* skiljer sig från *G. truncigena* genom att ha längre och smalare sporer, $21-31(-33) \times (3-) 4-6 \mu\text{m}$ hos *G. derivata* mot $14-28 (-31) \times 5-9 \mu\text{m}$ hos *G. truncigena* (Purvis m fl. 1992). Sporererna är dessutom parallellt flercelliga med få tvärsäpta och inte murformiga som hos *G. truncigena*.

Schismatomma graphidioides är tidigare känd från Skåne och Blekinge (se Almborn, 1948) men har ej återfunnits på de gamla lokalerna. Alldeles nyligen hittades den

dock på en ny lokal i Blekinge, där den växer på bok (Stefan Ekman muntl.). *S. graphidioides* är också en akut hotad art (Databanken för hotade arter och Naturvårdsverket, 1991) som även i sitt övriga utbredningsområde, Västeuropa och Iberiska halvön, är mycket sällsynt (Hawksworth, 1992). På Stora Karlsö växer *S. graphidioides* på slät bark tillsammans med vanliga arter som *Arthonia radiata*, *Lecanora chla-rotera* och *Pertusaria leioplaca*. De största exemplaren är ungefär en halv kvadratcentimeter stora. Bålen varierar från att ha en grönvit till röd färgton och apothecierna är mycket smala och skärformiga.

Den ask som hyser båda dessa lavar är svårtillgänglig. Den är relativt gammal och lutar ut från klipphyllan där den står. Stamdiametern en meter från basen är omkring fyra decimeter och barken varierar från att vara slät till ganska grovsprickig. *G. derivata* växer på ovansidan av den lutande stammen där barken är grovsprickig, medan *S. graphidioides* växer på slätare bark högre upp och mer mot havssidan av stammen. *G. derivata* täcker ungefär en kvadratdecimeter och av *S. graphidioides* finns det 15-20 exemplar. Mot basen av trädet växer stiftklotterlav, *Opegrapha vermicellifera*, en sällsynt art på Gotland men som på Stora Karlsö finns på flera av öns äldre askar och almar. På en ask strax nedanför klipphyllan växer ytterligare ca 10 exemplar av *S. graphidioides*.

Lövträdsvegetationen på de smala klipphyllorna i Hassli har troligen lång kontinuitet eftersom hyllorna var oåtkomliga för fåren. Det bör dock ha varit mer öppet för hundra år sedan. Idag har en yngre generation askar och lönnar rest sig i branterna nedanför klinten och skuggar nu stora delar av klipporna och klippavsatserna. Generellt har naturligtvis den epifytiska lavfloran gynnats, eftersom det nu finns fler träd att växa på, men det är svårt att säga något om hur förändringarna har påverkat enskilda arter. Det går t ex inte att föra samma diskussion för *Schismatomma graphidioides*, som växer på slät bark, och *Gyalecta derivata*, som kräver grovsprickig bark. Vill man ändå spekulera i hur länge de båda arterna har funnits på ön kan det vara på sin plats med ett par reflektioner. Det skyddade läget på Karlsös östside innebär att även om träden har varit betydligt mer exponerade än de är idag, kan förutsättningarna ha funnits för arter som man normalt inte förknippar med solitära träd nära havsstränder. Med tanke på vad vi idag vet om de här arternas utbredning förefaller sannolikheten vara väldigt liten för att de skall kolonisera en ny lokal. Men det handlar också om att ha tid på sig, så omöjligt är det naturligtvis inte att de har etablerat sig under de senaste hundra årens igenväxning.

Tack

Jag vill tacka Lars Fröberg som har läst och kommenterat texten och som dessutom har hjälpt mig att uttyda några av de gamla namnuppgifterna. Tack också till Mora Aronsson som skickade mig några viktiga referenser.

Referenser

- Almborn, O. 1948: Distribution and ecology of some South Scandinavian lichens. *Bot. Notiser* suppl. 1(2).
- Databanken för hotade arter och Naturvårdsverket 1991: *Hotade växter i Sverige 1990. Kärlväxter, mossor, lavar och svampar - förteckning och länsvis förekomst*. Lund.
- Degelius, G. 1944a: Nya bidrag till kännedom om lavfloran på bark, lignum och urbergsblock på Gotland. *Svensk Bot. Tidskr.* 38: 27-63.
- Degelius, G. 1944b: Några märkligare fynd av collemacéer på Gotland. *Svensk Bot. Tidskr.* 38: 178 - 184
- Du Rietz, G. E. 1925: Gotländische Vegetationsstudien. *Sv. Växtsociologiska Sällsk. Handl.* 2. Uppsala.
- Hawksworth, D. L. 1992: Schismatomma Flotow & Körber ex Massal. (1852). I Purvis, O. W. m fl. (red.) 1992: *The lichen flora of Great Britain and Ireland*. Natural History Museum Publications. London.
- Jacobson, R. 1972: En jämförande inventering av Karlsöarnas alvarvegetation. 3-betygsuppsats i botanik. Uppsala.
- James, P. W. och Woods, R. G. 1992: Gyalecta Ach. (1808). I Purvis, O. W. m fl. (red.) *The lichen flora of Great Britain and Ireland*. Natural History Museum Publications. London.
- Molér. 1905: Gotlands lavar – Systematisk förteckning jämte angifvande af fyndorter för de olika arterna. Handskrivet manus. Lavbiblioteket på Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm.
- Nordin, I. 1968: Lavsläktet *Caloplaca*, sektionen *Gasparrinia* på Stora Karlsö. *Stora Karlsö 1968*: 9 - 34. Karlsöklubbens årsskrift.
- Santesson, R. 1993: *The lichens and lichenicolous fungi of Sweden and Norway*. Lund.
- Sernander, R. 1915: Stora Karlsö växtvärld. I: *Minnesskrift under medverkan af flera personer utgifven af Karlsö Jagt- och Djurskyddsförenings AB med anledning af dess år 1913 11/9 ett tredjedels sekel gamla bestånd*. sid 21-41. Göteborg.
- Stenhammar, C. 1846: Om Gottlands Laf-Vegetation. *Kungl. Vet.-Akad. Handl.* 171-224.
- Stenhammar, C. 1857: Bidrag till Gottlands och Ölands Laf-flora. *Öfversigt af Kungl. Vet.-Akad. Förh.* 14: 109-122.

Per Johansson
Säves Väg 19
621 46 Visby

Avvikande färgformer i Gotlands flora, en översikt

BENGT LARSSON

Alla har väl någon gång hittat blommor med avvikande färger. Redan vårens första egentliga blomprakt, de efterlängttade blåsipporna, är åtminstone här på Gotland ingalunda enbart blå. Inom vissa områden är det t.o.m. så att de vitblommiga eller de röda dominerar. Längs klintkanten norr om Visby t.ex., är ofta de rent blå i minoritet, här är det de röda och rödlila som har herraväldet, men inslaget av vita blommor är också högst påtagligt.

Även bland de vitblommiga blåsipporna finns variationer. Vanligast är nog de som har helt normalfärgade blad, stjälkar och foderblad, dvs lite lätt rödbruna stjälkar och foder samt mörkgröna blad, ofta har även bladundersidan en violett färgton, och även kronbladens utsida kan ofta ha en svagt violett eller rosa färgton. Men jämsides, eller i egna bestånd, hittar man den andra huvudtypen som har ljusgröna stjälkar och foderblad, bladen är också påfallande ljusgröna både på över- och undersidan. Den här typen har kronblad som är rent vita på båda sidor. Ibland hittar man bestånd där blommorna har små blå strimmor eller stänk.

Vad anledningen till att just Gotland uppvisar en så stor färgvariation hos blåsippan (och även hos en del andra blommor) är väl inte klarlagt. Teorin att jordens kalkhalt skulle spela in är väl inte helt otänkbar, den största färgvariationen hittar man vanligen i hållmarkstallskogen men även i randskogarna runt våra dikade myrar är det röda och vita inslaget bland blåsipporna mycket påtagligt. Här liksom inom så många andra områden inom botaniken behövs det forskning.

En annan blåsippvariant som förtjänar att nämnas, fast det inte har med blomfärgen att göra, är den helt fyllda formen som man kan ha turen att hitta då och då. Här har alla ståndare och pistiller omvandlats till kronblad vilket gör att den närmast kan liknas vid en liten "ros". Visste ni förresten att om man håller en blåblommig blåsippa över en myrstack så att myrorna kan spruta myrsyra på den blir den röd, varje litet stänk av myrsyra ger ett omedelbart färgomslag.

Andra blommor med avvikande färg som vi här på Gotland inte reagerar särskilt mycket på är t.ex. getväppling och ängskovall. Här anger de flesta florer blomfärgen som gul, men här på ön har vi lärt oss att det är minst lika vanligt med rödblommiga varianter. Framförallt getväpplingen uppvisar en färgskala från ljust gulvita exemplar, över orange och rött till sådana med mörkt oxblodsfärgade blommor. Ängskovallen är

oftast vitgul med mer eller mindre kraftigt röda markeringar, den rent gula typen som man oftast hittar på fastlandet förekommer nästan inte alls här. Ett annat exempel på stora färgvariationer hittar vi hos aklejan, som mycket ofta påträffas förvildad eller kvarstående här på Gotland. Här hittar man alla färgskiftningar från rent vitt över rosa och rödviolett till nästan blåsvarta färgtoner. De enda färginslagen som saknas här är väl de rödorange och gula färgerna. Läger man sen till att blommorna ofta är mer eller mindre fyllda och dessutom kan ha eller sakna sporre, blir variationerna nästan oändliga. Jungfrulin och rosettjungfrulin som ju normalt är mörkblå, förekommer också ofta med vita, röda eller ljusblå blommor. Här är dock inte färgskalan lika glidande utan färgen är mer exakt, antingen eller. Bland odlade och förvildade, eller kvarstående arter har vi också rosenvial, normalt rödviolett, men nästan lika ofta vit eller rosablommande. Isop, normalt mörkblå, men i nästan alla bestånd förekommer plantor med vita eller rosafärgade blommor. En variant med ljusblå blommor verkar vara mer ovanlig men kan t.ex. ses längs vägen både i Tingstäde och Stenkumla. Den uppländska vallörten uppträder också med blomfärger inom färgskalan vitt-blått-rödviolett.

Nästan varje sommar kommer det rapporter i tidningarna, lokalradion eller till Gotlands Botaniska Förening om att någon hittat vitblommande blåeld. Det är praktfullt och uppseendeväckande med en eller flera rent vita blomspiror i ett för övrigt rent blåblommigt bestånd. Blåelden kan dessutom ibland ha ljusblå, rosa eller kraftigt rödvioletta blommor.

Blåelden och blåsippan är ju växter som man lätt lägger märke till men hur är det med våra övriga vilda växter, är det så särskilt ovanligt med avvikande färgformer? Jag skall här försöka ge ett svar utifrån mina egna erfarenheter. Det gör inget som helst anspråk på att vara vetenskapligt utan bygger helt på min egen bedömning.

Om man vistas mycket i naturen och dessutom är uppmärksam kommer man att upptäcka att i varje fall när det gäller blommor som normalt är röda eller blå så är vita färgvarianter inte helt ovanliga. Att normalt vita blommor uppträder i röda skära eller blå former är betydligt ovanligare. Ett undantag är måhända röllekan som ganska ofta kan förekomma i mer eller mindre starkt rödaktiga former. Förr när röllekan användes som läkeväst ansåg man att de med vita blommor hade största kraften om det gällde att bota en kvinna; var det en man det gällde, dög bara den rödblommiga varianten. Andra exempel där normalt vita blommor har andra färger är bockrot och kummin som alla kan ha ganska kraftigt rödfärgade blommor. Ljust rosa exemplar av svärdsyssla förekommer också utan att för den skull vara hybrider med rödsyssla. Den blåblommande sminkroten som bl.a. förekommer på Stora Karlsö har ju tom ett eget namn. I ett grustag vid Svajde i Follingbo växte under många år ett kraftigt bestånd av smultron med gräddgula blommor, bären var dock helt normala.

Bland gulblommande arter tycks variationer i blomfärgen vara mindre vanliga. Blekgula kan man hitta ibland av t.ex. gullviva, åkersenap, mursenap, solvända m.fl. Men tänk er att hitta en snövit maskros, det skulle väl vara nånting för den exklusiva trädgården!

Benägenheten att frambringa färgvarianter, jag tänker här i första hand på vitblommiga former typ vit blåeld, varierar mycket mellan olika arter. Vitblommiga blåsippor är ju

nästan trivialt och vitblommande blåeld, cikoria eller vädsklint ser man oftast flera gånger varje år liksom brudsporrar och Sankt Pers nycklar men en vit blodnäva har jag bara sett en enda gång. Och visst skulle det vara vackert med en vitblommande kornvallmo eller en rent vit kärmyckel. Naturligtvis kan det finnas lokala variationer som jag inte har stött på. Till och med i Vamlingbo som är min födelsesocken och där jag tillbringar en hel del tid varje sommar, finns det massor av ställen som jag inte varit på. och det som är sällsynt i en del av världen kan vara mycket vanligt någon annanstans. Blåblommig rödmire är t.ex. den vanligaste formen på bl.a. Kreta och Rhodos, här hos oss är den mycket ovanlig.

Den tabell som följer gör på intet vis anspråk på att vara komplett. Jag har här tagit med de arter som jag själv någon gång påträffat under mina vandringar i Gotlands natur under snart 50 år. Vidare redovisas en del uppgifter hämtade från litteraturen, främst en artikel av regementsläkaren och botanisten E. Th.. Fries (Fries, 1932) *Några färgvariationer i Gotlands flora*. Ibland anger han också andra källor som jag försökt att ta del av. Vidare har en del hämtats från Bengt Pettersson och inte minst från Staffan Rosvall. Antagligen har jag missat en del men den eventuella läsaren torde ändå få en ganska hygglig uppfattning om vilka färgavvikelser han eller hon kan förvänta sig att hitta under sina strövtåg i Gotlands natur.

Ordning och namnsättning följer Krok och Almquists *Svensk Flora*, 26e upplagan. Först följer artnamn, sedan ev. litteraturuppgifter, och sist, efter tankstreck, mina egna kommentarer.

Pärllhyacint, *Muscari botryoides*

- Rent vita pärllhyacinter förekommer sällsynt även bland förvildade bestånd.

Sandlök, *Allium vineale*

Fries 1932, *flor. alb.* Visby, Endre, Fide. K. J. 1897, En vitblommig form på kalkklippor söder om Etelhem station.

Gräslök, *Allium schoenoprasum* var. *schoenoprasum*

Fries 1932, *flor. alb.* Färö, Ene.

- Vita och rosa former är inte ovanliga.

Rysk blåstjärna, *Scilla sibirica*

- Plantor med rent vita blommor förekommer t.ex. på Vamlingbo kyrkogård och på gamla kyrkogården i Visby.

Krutbrännare, *Orchis ustulata*. Foto: Bengt Larsson, Hamra, omkring 1980.

Johannesnycklar,
Orchis militaris.
Foto: Bengt Larsson,
Vamlingbo 29
maj 1970.

Liten blåstjärna, *Chionodoxa sardensis*

- Rent vitblommande plantor finns bl.a. i en gräsmatta på Södertorg i Visby

Porslinshyacint, *Puschkinia scilloides*

- Rent vitblommande plantor finns bl.a. i gräsmattorna på Södra kyrkogården i Visby.

Ängsfryle, *Luzula multiflora* ssp. *multiflora*

K.Joh. 1897, f. *pallescens*, stundom, ibland.

Vårfryle, *Luzula pilosa*

K. Joh. 1910, *f. pallida*. Västerhejde i Sandhedskogen.

Bergven, *Agrostis vinealis*

Fries 1932, *f. pallida*. Visby.

Tuvtåtel, *Deschampsia cespitosa* ssp. *cespitosa*

K.Joh. 1910. *f. aurea*, Rute, Martebo, Tingstäde, Väskinde, Anga strand, Rone vid Mattsarve, Hemse vid Mästermyr, Roma, m.fl. Lika med *f. pallida*.

Blåtåtel, *Molinia caerulea*

Fries 1914, *f. flavescens*, Visby; Snäckgårdet.

– Tuvor där hela växten är gulgrön, även axet, finns bl.a. i Kräklingbo.

Hundäxing, *Dactylis glomerata* ssp. *glomerata*

Fries 1932, *f. flavescens*, Visby.

– Ljust gulgröna plantor är inte särskilt ovanliga.

Darrgräs, *Briza media*

Fries 1932, *f. albida*, Väskinde Roma, Visby, Västerhejde, Vänge, *f. lutescens*, Boge Grötlingbo.

Johannesnycklar, *Orchis militaris*

Fries 1932, *flor. alb.* Visby. Rosvall 1976; nämner ett vitt albinoexemplar som han iakttagit i många år.

– Rent vitblommiga ex. är sällsynta: Bäl vid Gane, Vamlingbo i Långmyr och vid Bilds. Blekrosa individ med röda stänk är vanligare. Även tvåfärgade med antingen hjälmen eller läppen vit förekommer också. Två plantor, där hela blomman hade hjälmens grårosa färg, växte vid Nore i Vamlingbo 1994.

Krutbrännare, *Orchis ustulata*

Rosvall 1976; "Endast en gång har jag hittat ett helt vitt albinoexemplar, där bara hjälmen var svagt grönskiftande".

– En vit form utan rödbruna stänk och med gräddgul topp förekommer sällsynt. Vamlingbo 1972 Hamra 1980 och 1984 (på skilda lokaler), Eksta 1980.

Göknycklar, *Orchis morio*

Fries 1932, *flor. alb.* Vestergarn. K.Joh. 1910: Alla färger på äng vid Lye kyrka. Pettersson & Rosvall 1958: Det finns gott om avvikande färgformer; det röda uppvisar alla tänkbara mätnadsgrader. Den kritvita albinoformen med grönstrimmig hjälm.

– Rent vita med grönstrimmig hjälm och enfärgat laxrosa ex. med dito hjälm finns bl.a. i Vamlingbo norr om kyrkan och i Öja. Tvåfärgade och gråvioletta dominerar på vissa lokaler, bl.a. öster om f.d. skolan i Vamlingbo.

Göknycklar, *Orchis morio*. Foto:
B.G.Johansson,
Vivesholm, Sanda,
den 25 maj 1976.

Sankt Persnycklar, *Orchis mascula*

Fries 1932; *flor. alb.* Slite, Stenkyrka, Lummelunda, Endre, Follingbo, Vallstena, Buttle, Visby. Pettersson & Rosvall, 1951: Den kan vara kritvit men blott sällan uteblir de röda fläckarna. Ibland även som *bicolor* blomma med ljus läpp och purpuröd överdel.

- Exemplar med rent vita blommor utan röda stänk är sällsynta: Vamlingbo, Hamra m.fl. Vita eller mycket bleka ex. med röda teckningar på läppen är mycket vanligare

Flugblomster, *Ophrys insectifera* på betad ängsmark vid Kvammyr, Vamlingbo 19 maj 1973. Foto: Bengt Larsson.

Skogsnycklar,
Dactylorhiza
maculata ssp.
fuchsii. Foto:
B.G.Johansson,
Gothem 24 juni
1975.

Alpnycklar, *Orchis spitzelii*

B. Pettersson 1958; I slutet av maj 1950 fann en amatörbotanist, Diego Carlström, en verklig albinoform med blomma i grönt och snö vitt, någonstans i strandskogen i Hangvar.

– Trots ivrigt letande har jag aldrig lyckats få se denna skönhet.

Adam och Eva, *Dactylorhiza sambucina*

Rosvall 1976; beskriver mellanformer. "Blommorna är blekt violetta, kötttröda eller sammetsröda. Det gula inslaget är mycket tydligt och de blekrosa blommorna får ibland en varm ockerton. Någon sällsynt gång kan man hitta tvåfärgade blommor".....

- Har som bekant två färgformer, men många mellanformer i orange och rosa förekommer bl.a. vid Valar i Öja.

Blomax med omväxlande röda och gulvita blommor har jag sett en gång i Östergarn. Sådana är kända även från Valar i Öja och från Stora Karlsö.

Ängsnycklar, *Dactylorhiza incarnata*

Lenström 1888, *flor. alb.* Visby Snäckgärdet. Mästermyr och myrarna däromkring. Pettersson & Rosvall 1951: Den helvita formen är en anomali och iaktages sällan på ön. "En egendomlig och vacker kombination, som dock är sällsynt, bildas av blekröd huvudfärg och vitgul sekundärfärg. På avstånd ser den blaskig ut men i närbild löses distansfärgen upp i sina komponenter och en sällsam kontrastverkan uppstår."

- Har normalt två färgtyper. En ljus närmast rosa form och mörkare nästan kötröd. Men även andra variationer finns. Även nästan vita exemplar har jag sett, bl.a. i Vamlingbo och Mästermyr. De är mycket vitare än vaxnycklar.

Blodnycklar, *Dactylorhiza incarnata* var. *cruenta*

Fries 1932, *f. ochroleuca*, Fröjel.

- Även denna underart kan förekomma i en nästan vit färgvariant.

Sumpnycklar, *Dactylorhiza traunstenieri*

Rosvall 1976: En lantbrukare, Olof Appelqvist, i Hejde fann en vit form av sumpnycklar i kanten av en skogsmyr bland pors och ag.

- Både ljusa, såväl som rent vitblommade former förekommer bl.a. i Muskmyr i Sunde, Lojsta och Hejnum. Den är mycket vacker.

Skogsnycklar, *Dactylorhiza maculata* ssp. *fuchsii*

Rosvall 1976; "Rent vita exemplar är sällsynta". En form som växer i källmyrar har nästan vita blommor men ändå starkt rödanlupen stjälk.

- Vita med röd teckning på läppen är inte helt ovanliga men jag har också sett rent vita blommor på Gotland (Tofta skjutfält, 1982).

Salepsrot, *Anachamptis pyramidalis*

Fries 1932, *flor. alb.* Västergarn vid Paviken.

- Variationer i den rosa färgskalan har jag sett men aldrig den rent vita formen.

Brudsporre, *Gymnadenia conopsea*

Fries 1932, *Flor. alb.* Lärbro, Hangvar, Visby, Lummelunda, Veskinde, Vesterhejde, Klinte.

- Båda typerna av brudsporre förekommer ganska ofta med vita blommor, kanske är det något vanligare hos den mindre, tidigare typen.

Luktsporre, *Gymnadenia odoratissima*

Fries 1932, *flor. alb.* Boge, Tjelders. Pettersson & Rosvall, 1951: Blekt rödvioletta uppträda mest men purpurroda såväl som vita förekomma inte så sällan på Gotland. Till och med har en vaxgul form har observerats.

Ovan: Vitblommande form av röd skogslilja, *Cephalanthera rubra*, fotograferad i tallskog i Hall-Hangvarreservatet. B.G.Johansson, 9 juli 1976.

Till höger: Gulblommande form av vit skogslilja, *Cephalanthera longifolia*. Foto: B.G.Johansson, Hammars, Norrlanda, 19 juni 1986.

- Även luktsporren har ganska ofta rent vita blommor. Mycket ljusa färger är vanliga. Den vxgula har jag dock aldrig sett.

Flugblomster, *Ophrys insectifera*

Rosvall 1976: Någon gång har jag sett en gul eller gulbrun färgform. Exemplaren som kan uppträda i små familjer är partiella albinoformer. den röda eller mörkt violetta antocyanfärgen saknas inte helt.

- Ibland kan man se en rent gulvit form med silvervit täckning på läppen. 1973 förekom den t.ex. i Kvarnmyr i Vamlingbo med sju ex. En annan variant med mer gulbrun grundton och teckningar i gult eller brunt finns bl.a. i Gothem.

Vit skogslilja, *Cephalanthera longifolia*

- Kan förekomma med rosaröda blommor utan att för den skull vara en hybrid med röd skogslilja. norr om Vivesholm i Klinte. En vxgul färgform har rapporterats från Liste ängar i Norrlanda i slutet av 1970-talet (B.G.Johansson och B.Lindberg) och från Kalbjerga på Fårö 1992 - 1994 (Einar Berg).

Röd skogslilja, *Cephalanthera rubra*

Rosvall, 1976, skriver att vita former är sällsynta men förekommer någon gång och illustrerar med en akvarell. Fotot på sid. 64 är taget i Hall-Hangvarreservatet, där det fanns en liten grupp vitblommande plantor i slutet av 1970-talet.

Skogsknipprot, *Epipactis helleborine*

Rosvall, 1976, beskriver flera former, bl.a. en där blad och blommor är ljust gröna eller gultonade.

- Varierar från blekgrön till ganska mörkt violett.

Purpurknipprot, *Epipactis atrorubens*

Rosvall 1976; "Ofta är den röda färgen svagare, och blommorna blir urblekta i en kötttröd eller svagt brun, genomskinlig nyans." Från en enda växtplats är den helt "vita" vaniljknipproten på min färgbild känd."

- Bleka exemplar är mycket vanliga. Den rent vita har jag aldrig lyckats hitta.

Kärrknipprot, *Epipactis palustris*

Fries 1932, *flor. alb.* Follingbo. Rosvall 1976; En vit färgform av kärrknipprot är inte så ovanlig. Den saknar både det röda och det gula färginslaget, och blommorna blir bleka, i vitt och gulgrönt.

- En form med ljusgröna blad och rent vit kalk är inte särskilt ovanlig. Sundre, Lojsta, Endre, Hejdeby m.fl. ställen. Ovanligare är nog den där hela kalken är kraftigt rosafärgad, Valar i Öja 1974.

Kärrknipprot, *Epipactis palustris*, den blekgröna formen med rent vit blomma, Hejdeby ca 1980. Foto: Bengt Larsson.

Ovan: Fältsippa, *Pulsatilla pratensis*. Foto: Bengt Larsson.
 Nedan: Fältsippa, *Pulsatilla pratensis*. Foto: Bengt Larsson.

Ovan: Nipsippa, *Pulsatilla patens*, Hejnum hållar 7 maj 1983. Foto: B.G.Johansson.
Nedan: Blåsippa, *Hepatica nobilis*, Stora Karlsö, april 1984. Foto: Gun Ingmansson.

Spindelblomster, *Listera cordata*

- En form där hela växten är gulgrön förekommer ofta bland huvudformen.

Nästrot, *Neottia nidus-avis*

Form *pallida* med gräddgula blommor och form *nivea* som skall ha snövita blommor lär förekomma mycket sällsynt. Rosvall 1976: "Blommorna är gulbruna, ibland mörkare bruna eller svagt violettonade."

- De färger som jag har stött på har varierat mellan gulbrunt och något mörkare brunt. Ingen har varit så ljus att den förtjänat namnet *pallida*, än mindre *nivea*.

Backglim, *Silene nutans*

Fries 1932, *flor. rubr.* Buttle, Väskinde.

- Mer eller mindre rosafärgade blommor här och där. bl.a. Bro, Östergarn, Vamlingbo, Väskinde.

Smällglim, *Silene vulgaris*

Fries 1932; *flor. ros.* Visby.

Nattglim, *Silene noctiflora*

- Kan ha mer eller mindre kraftigt rosafärgade blommor.

Tjärblomster, *Lychnis viscaria*

Fries 1932, *f. pallens* från: Burs, Alskog, Rute, och Rone vid Mattsarve. Ahlfbengren från: Sjonhem och Rone vid Mattsarve.

- Vita och svagt rosa-färgade ex förekommer på många lokaler tillsammans med huvudformen.

Gökblomster, *Lychnis flos-cuculi*

- Ett exemplar med snövit blomma växte 1993 i en kanal i Väskinde.

Backnejlika, *Dianthus deltoides*

Mossberg et al., 1992; blommor sällan vita.

- Rent vita blommor är sällsynta, vanligare är rosa-färgade eller vita med mörkare röda teckningar mot mitten. Krakstädar i Burs t.ex.

Svalört, *Ranunculus ficaria* ssp *bulbifer*

- Framförallt i slutet av blomningsperioden kan man se blommor med mycket ljust gula blommor, ibland är de nästan vita. Oftast kvarstår dock en gul teckning mot mitten.

Blåsippa, *Hepatica nobilis*

Fries 1932, *f. alba*, *f. rosea*, *f. violacea*, Rosvall 1976; färgbilder och text sid 16 - ff.

- Nästan alla tänkbara färgtoner inom sektorn vitt-rött-blått förekommer.

Vitsippa, *Anemone nemorosa*

Lagerheim 1916; "Färgvariationer af *Anemone nemorosa*." Rosvall, 1976 med färg-illustration av en rödviolett form..

- Mer eller mindre rödvioletta- röda blommor förekommer. Oftast är kronbladens utsida starkast färgad.

Nipsippa, *Pulsatilla patens*

Rosvall 1976: Blekblå eller rosa, enstaka.

- Plantor med rent vita blommor förekommer sällsynt, liksom enstaka med laxrosa. Det finns också en form med kalkbladens insida silvervit och utsidan normalfärgad.

Fältsippa, *Pulsatilla pratensis*

K.Joh. 1912, *Flor. alb.* "Det av mig sedda exemplaret hade kalkbladen vita, endast mot basen på utsidan litet grönaktiga, och märkena grönhvita. Detta exemplar var tillika alldeles glatt och motsvarade så till vida *f. glabrata*, vilken dock har violetta blommor." Fries 1932, *f. flava*, Ljugarn. *f. flavescens*, Västerhejde, Buttle, Follingbo. Rosvall, 1976, har också färgbilder.

- Fältsippor med kalkens insida violett eller silvervit förekommer blandade, så vitt jag förstår ungefär lika ofta. Någon gång hittar man också bestånd med vitgula blommor men med normal behåring. En gulaktig kal form med ljusgröna stjälkar och blad förekommer också bl.a. i Follingbo och Hejdeby. Se K.Johansson, 1912.

Gotlandssippa, *Pulsatilla vulgaris* ssp. *gotlandica*

- Blommor med kalkens insida rent silvervit förekommer, utsidan är helt normalt färgad. 1988 såg jag också en planta med ljus laxrosa blommor, båda i Ardre socken.

Akleja, *Aquilegia vulgaris*

- Här är färgvariationen nästan total. Blått är väl normalfärgen, men hela färgskalan från vitt och gulvitt över ljusblått och rosa till blåsvart och mörkt rödviolett finns.

Jordrök, *Fumaria officinalis*

- Ett ex. med snövita blommor på en åker i Burs i slutet av 1970 talet.

Sandsenap, *Diplotaxis tenuifolia*

K.Joh. 1910; "*f. sulphurescens*. n.f. petalis ± angustatis colore virescenti-sulphureis. Visby." (K.Johansson beskriver alltså denna form med grönaktigt svavelgula blommor som en ny form med namnet *f. sulphurescens*.)

Mursenap, *Diplotaxis muralis*

- Plantor med mycket blekt gula blommor förekommer då och då. Galgberget, Visby 1992, rikligt.

Marviol, *Cakile maritima*

- Ett ex. med ljus gulgrönt bladverk och rent vita blommor på stranden i Vamlingbo 1990.

Getväppling, *Anthyllis vulneraria*. Buketten plockad på torr strandäng, Sallmundsudd i Hamra 1994. Foto: Bengt Larsson.

Hesperis, *Hesperis matronalis*

- Plantor med ljusrosa och vita blommor förekommer i odling. Ibland också förvildade, t. ex. i ett grustag i Stenkumla.

Judaspenningar, *Lunaria annua*

- En form med rent vita blommor odlas. Förekommer ibland tillfälligt på ruderatmark. Väskinde 1992-93.

Sandtrav, *Arabis arenosa*

- Kan ibland ha ganska kraftigt rosafärgade kronblad. Hedmyr i Vamlingbo.

Sommargyllen, *Barbarea vulgaris*

Fries 1932; *Flor. Pallid. lutes.* Visby.

Stenkrassing, *Hornungia petraea*

- Plantor med ljusgröna blad och vita blommor förekommer då och då tillsammans med huvudformen.

Vit fetknopp, *Sedum album*

- Det är ganska vanligt med ljusgröna plantor av vit fetknopp, även blommorna ser vitare ut.

Femfingerört, *Potentilla argentea* ssp. *argentea*

Fries 1932, *Flor. sulphur.* Visby.

- Ibland kan man se plantor med ljusgula blommor. Vamlingbo, Endre, Visby, Väskinde.

Smultron, *Fragaria vesca*

- Blommor kraftigt rosafärgade, Vamlingbo. Blommor gräddgula, Follingbo. Båda lokalerna utgörs av grustag.

Humleblomster, *Geum rivale*

Fries 1932, *Flor. pallid.* Lummelunda.

Vresros, *Rosa rugosa*

Rosvall 1976; Vitblommg vresros, även färgbild.

- Bestånd med rent vita blommor förekommer bl.a. på stranden norr om Ljugarn.

Vårärt, *Latyrus vernus*

Ett vitblommande exemplar sågs i Hangvar nära kyrkan i mitten av 1980-talet.

Luddvicker, *Vicia villosa* ssp. *villosa*

Fries 1932, *flor. alba*, Bro, Lummelunda, Grötlingbo.

Stor sommarvicker, *Vicia angustifolia* ssp. *angustifolia*

Fries 1932, *f. flavida*, A. G. Fårösund.

- Ett vitblommande exemplar i Fide 1992.

Rosenvial, *Latyrus latifolius*

- Både vita och rosa färgformer förekommer både förvildade och i odling.

Käringtand, *Lotus corniculatus*

- Orangeröda till eldröda blommor kan förekomma

Getväppling, *Anthyllis vulneraria* ssp. *vulneraria*

Fries 1932, *f. alba* och *f. coccinea*. Redan iakttagna av Linne.

- Getväpplingens färgvariationer här på Gotland är väl kända av de flesta. Hela färgskalan från nästan vita över gula, röda och ända till mörkt oxblodsfärgade blommor förekommer.

Blålusern, *Medicago sativa*

Fries 1932, *flo. alb.* Hafdhem.

- Några plantor med rent vita blommor växte i en äldre betesvall i Sundre 1994.

Foto av vitblommande skogsnäva, *Geranium sylvaticum*. Foto: Bengt Larsson.

Mellanluzern, *Medicago* × *varia*

Fries 1932, Blomfärg som bekant i hög grad växlande, mörkbrun, violett, mörk- och ljusblå, grön, gul, och nästan vit.

– Jag instämmer med Fries.

Jordklöver, *Trifolium campestre*

– Ljusgula former förekommer ganska ofta.

Trädklöver, *Trifolium dubium*

– Ljusgula former är tämligen vanliga, Öja, Vamlingbo, Eke, Rone, bl.a.

Rödklöver, *Trifolium pratense*

Fries, 1932, *flor. alba* Barlingbo.

– Både rosa och vita blommor förekommer då och då, även långt från åkermark, t.ex. Strandhage i Hamra 1994.

Puktörne, *Ononis repens*

Fries 1932, *flor. alb.* Hangvar, Visby., 1844, på stranden nedanför Lummelundsbruk, Visby, Etelhem, Hemse, Roma myr.

- Vitblommande exemplar finns ännu kvar på stranden i Lummelunda liksom i Hangvar. Jag har också sett sådana i Vamlingbo och Fide.

Blodnäva, *Geranium sanguineum*

- Ljust rosafärgade blommor kan man se då och då bl.a. på Heligholm i Vamlingbo. En enda gång har jag sett en rent vit blodnäva vildväxande.

Skogsnäva, *Geranium sylvaticum*

Mossberg et al., 1992: Blommor rödvioletta med ljus mitt, skära eller norrut ofta vitaktiga.

- Både vitblommiga exemplar och plantor med ljusrosa blommor förekommer, båda varianterna är dock synnerligen ovanliga här på Gotland.

Skuggnäva, *Geranium pyrenaicum*

K.Joh. 1910; *flor. alba*. vitblommig, Katthammarsvik mängdvis.

- En variant med mycket ljusrosa blommor är på sina håll mycket vanlig, bl.a. i Gammelgarn och Östergarn. Plantor med rent vita blommor är betydligt ovanligare men förekommer i samma område.

Glansnäva, *Geranium lucidum*

Fries 1932; *Flor. alba*. Fårö, Ene.

Stinknäva, *Geranium robertianum*

- Ljusgröna plantor med rent vita blommor är vanliga på Heligholm nära fyren, men det är det enda stället jag sett vit stinknäva på.

Skatnäva, *Erodium cicutarium*

Mossberg et al., 1992: Sällan vita blommor.

- Vitblommande exemplar förekommer, dock mycket sällan, t.ex. Visby 1992.

Klipplin, *Linum austriacum*

- Vitblommande plantor är liksom hos vanligt spånadslin ganska vanliga. T. ex. vid bilmuseet i Bro.

Jungfrulin, *Polygala vulgaris*

Fries 1932; *flore. alb.* Och *flor. ros.* Visby och Fidenäs. Mossberg et al., 1992; Blommor blå, ibland rödvioletta eller vita.

- Vita, rosa och ljusblå färgformer är på somliga ställen nästan lika vanliga som den mörkblå huvudformen.

Toppjungfrulin, *Polygala comosa*

Fries 1932; *flor. alb.* Fröjel. Mossberg et al., 1992; Blommor rödvioletta, sällan vita eller blå.

- St.Karlsö även vitblommiga (Gun Ingmansson).

Rosettjungfrulin, *Polygala amarella*

Fries 1932; *flor. alb.* och *flor. ros.* Ej sällsynta. Mossberg et al., 1992; Blommor ljusblå, sällan mörkblå, skära eller vita.

- Vita, rosa och mörkblå färgformer är på somliga ställen nästan lika vanliga som den ljusblå huvudformen, bland annat på alvarmarkerna runt Visby.

Rödmalva, *Malva sylvestris*

- Rödmalva med vita blommor är mycket ovanlig. Bara två gånger har jag haft turen att få se den. Soptipp på Järvafältet i Stockholm och på en liknande lokal i Rute.

Myskmalva, *Malva moschata*

Mossberg et al., 1992; Med ljusröda eller vita kronblad.

- Vitblommande myskmalva är nästan lika vanlig som den med rosa blommor.

Luktviol, *Viola odorata*

Mossberg et al., 1992; Blommor sällan rödlila, gulaktiga eller vita.

- Vitblommande plantor och sådana med kraftigt rödvioletta blommor förekommer sällsynt (rödvioletta t.ex på Stora Karlsö 1994, Gun Ingmansson).

Buskviol, *Viola hirta*

K.Joh. 1910; *flor. alb.* Vid Lojsta kyrka vitblommig.

Sandviol, *Viola rupestris* ssp. *rupestris*

- Plantor med rent vita blommor förekommer sällsynt. Vamlingbo omkring 1980.

Åkerviol, *Viola arvensis*

- Här på Gotland förekommer en form av åkerviol som nästan har styvmorsviolens färger. Kanske är det en mellanform. Mest på sandstränder.

Solvända, *Helianthemum nummularium*

Fries 1932; *flor. sulphur.* Västerhejde.

- Individ med mycket ljusgula, nästan vita blommor påträffas då och då, ofta finns en mörkare gul ring mot centrum av blomman.

Mjölkört, *Epilobium angustifolium*

Mossberg et al., 1992; Kronblad violetttröda, ibland bleka eller vita.

- Vid ett besök i Kvikvjokk såg jag jättebestånd av både vitblommande och rosablommande mjölkört, men båda förekommer också på Gotland.

Rosendunört, *Epilobium hirsutum*

- I ett dike på mellersta Gotland har jag en gång stött på vitblommande rosendunört. Den var mycket vacker.

Blå sminkrot, *Lithospermum arvense* var. *coerulescens*. Foto: Gun Ingmansson, Stora Karlsö 1 maj 1994.

Vildmorot, *Daucus carota* ssp. *carota*

K.Joh. 1897; Hemse vid Haldings. Fries 1932; f. *rubriflora*, Martebo, Hemse vid stationen.

- De svartroda blommorna som ofta förekommer i mitten av flocken kan någon gång omfatta ett större parti. Helt mörkfärgade flockar har beskrivits från bl.a. Finland.

Bockrot, *Pimpinella saxifraga* ssp. *saxifraga*

Fries 1932; flor. ros. Visby. Mossberg et al., 1992; Blomnor sällan skära.

- Bockrot med mer eller mindre rosafärgade blommor ser man ganska ofta tillsammans med vanliga vitblommande ex.

Kummin, *Carum carvi*

K.Joh. 1910; Västergarn vid Pavikens utlopp. Fries 1932; f. *atrorubens*, Bunge, Lärbro, Tingstäde, Grötlingbo, Fide. Mossberg et al., 1992: Sällan rödaktiga blommor.

- Exemplar med mer eller mindre rosafärgade blommor förekommer rätt ofta här på Gotland..

Ljung, *Calluna vulgaris*

Fries 1932; flor. alb. Lärbro, Lummelunda, Bro, Fide. Mossberg et al., 1992; Ibland med mörkröda eller vita blommor.

- Vitblommande ljung förekommer här och där. Jag hittade ett stort bestånd i skogen mellan Stenkumla och Hogrån häromåret, men även i Gammelgarn och Östergarn har jag sett den.

Gullviva, *Primula veris*

Fries 1932; f. *rubriflora*, Hogrån, förvildad i ängar.

- Blommor med röda blommor är nog oftast hybrider med odlade former av *Primula* men en mycket ljusgul färgform förekommer bl.a. i Vamlingbo mellan Kvarna och Vestlands.

Majviva, *Primula farinosa*

Fries 1932; f. *pallida*, Tofta vid Gnisvärd; blommor nästan vita, endast med en svag violett anstrykning. Mossberg et al., 1992; Sällan purpuröd eller vit.

- Både vita rosa och mycket mörkröda individer förekommer. Sällsyntast tycks den rent vita vara, Väskinde, Brucebo, Vamlingbo m.fl.

Rödmire, *Anagallis arvensis*

Mossberg et al., 1992; Kronblad sällan violetta eller blå.

- Rödmire förekommer i en azurblå variant som dock är mycket ovanlig här hos oss.

Trift, *Armeria maritima*

Fries 1932; *flor. alb.* Fidenäs.

- Mycket ljusa individ är inte alls ovanliga, men ljusgröna plantor med rent vita blommor ser man mycket sällan.

Sumpgentiana, *Gentianella uliginosa*

Fries 1932; *flor. alb.* Sanda Vifvesholm.

- Ljusgröna plantor med rent vita blommor förekommer på många lokaler. Bl.a. Brucebo, Lummelunda och Väskinde.

Gulmåra, *Galium verum*

Fries 1932; f. *albidum*. Ronehamn. K.Joh. 1897; sälls. spars. Exv. Slite, Väskinde i Skäggs myr, Follingbo nära kkan.

- Ljusgul gulmåra förekommer men ofta är ljusgula exemplar i själva verket hybrider med stormåra.

Stormåra, *Galium album*

- Ljusgul stormåra är oftast en hybrid med gulmåra.

Snårvinda, *Calystegia sepium* ssp. *sepium*

Fries 1917; v. *coloratus*, Klintehamn på stranden.

- Enfärgat rosafärgade eller strimmiga ex. (Ta belägg, det kan vara närstående arter!)

Åkervinda, *Convolvulus arvensis*

- Ganska ofta finner man blommor med en kraftigt röd ring i svalget (Conny Nyberg, Östergarn 1994). En röd-vitstrimmig form är inte heller ovanlig, i varje fall i norra Visby (Bingebyområdet).

Paddfot, *Asperugo procumbens*

- Många vitblommande plantor 1993 på jordupplag i Endre.

Skogsförgätmigej, *Myosotis sylvatica*

Fries 1932; *flor. alb.* Etelhems ängar, förvildad. Mossberg et al., 1992; Krons klarblå eller vit.

- Mycket vanligt med vitblommande ex. både i odling och förvildade. Bl.a. i Fide prästänge.

Backförgätmigej, *Myosotis ramosissima*

Fries 1932; *Flor. alb.* Hamra.

Oxtunga, *Anchusa officinalis*

Fries 1932; *flor. alb.* Bro, Visby, Sjonhem. *flor. ros.* Burs. Mossberg et al., 1992; Sällan vitblommig.

- Vitblommande plantor ser man då och då. Under 1993 i Burs, Lojsta Åla, Buttle och Vamlingbo. Rosafärgade är ovanligare: Åla, och Eke.

Sminkrot, *Lithospermum arvense* var. *coerulescens*

Säve 1837; v. *coerulescens*, På Lilla Carlsö.

- En form med ljusblå blommor förekommer bl.a. på båda Karlsöarna.

Uppländsk vallört, *Symphytum* × *uplandicum*

Mossberg et al., 1992: Krons violett, röd eller blå.

- Vallörten förekommer i nästan alla färgkombinationer mellan vitt, rött och blått.

Fårtunga, *Anchusa arvensis*

Mossberg et al., 1992: Krons sällan vit.

- Ovanlig. 1993, åker i Burs ett exemplar, åker i Eke ett exemplar.

Blåeld, *Echium vulgare*

Fries 1932; *flor. alb.* Tingstäde, Öja. Dahlgren 1910: Roma 1905. *flor. ros.* Kappelshamn, Västerhejhe, Visby. Mossberg et al., 1992: Sällan vitblommig.

- Rödlila, rosa, ljusblå och vitblommande ex förekommer ganska ofta tillsammans med de vanliga blå.

Kungsmynta, *Origanum vulgare*

Mossberg et al., 1992: Krons sällan vit.

- Ljusrosa och vitblommiga plantor är vanliga tillsammans med huvudformen bl.a. på Herrgårdsklint.

Blåeld, *Echium
vulgare*. Foto:
Bengt Larsson.

Backtimjan, *Thymus serpyllum* ssp. *serpyllum*

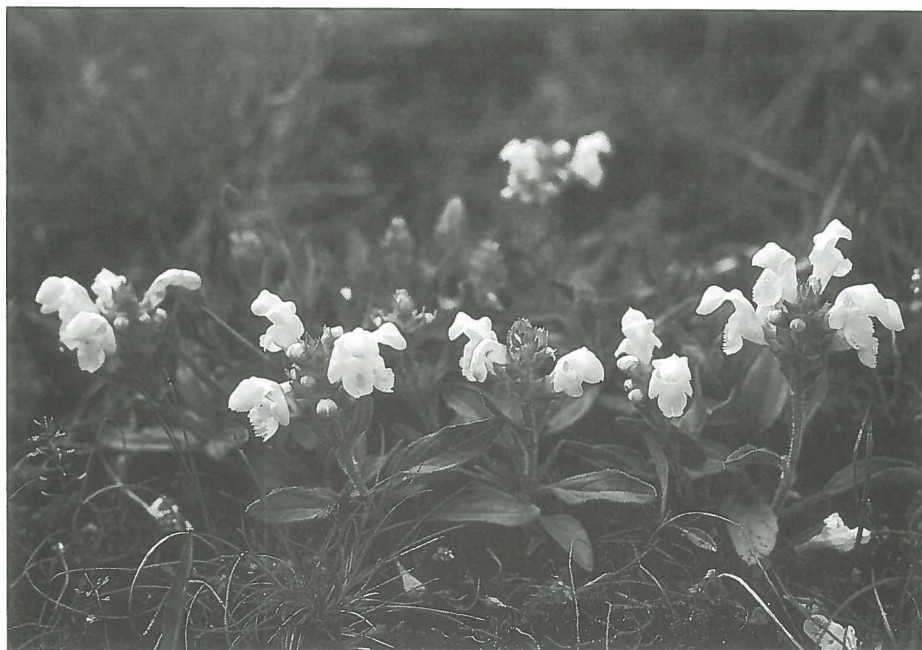
Säve 1837; utanför Visby & Snäckgårdet. Fries 1932; *flor. alb.* Lärbro, Gothem, Västerhejde, Tofta, Buttle, Ardre. Mossberg et al., 1992: Kroma sällan vit.

– Tuvor med ljusgröna blad och rent vita blommor är inte helt ovanliga. Gotska Sandön, Vamlingbo, Ardre, Östergarn, m.fl. ställen.

Harmynta, *Satureja acinos*

Afzelius 1844: Fries 1932; *Flor. alb.* Tofta. Mossberg et al. 1992: Kroma sällan vit.

Ljust gulgröna plantor med vita blommor är ganska vanliga på de flesta lokaler.

Vitblommande praktbrunört, *Prunella grandiflora*, på alvarmark i Fjäle, Anga. Foto: B.G.Johansson 5 juli 1977.

Bergmynta, Satureja vulgaris

Fries 1932; *flor. alb.* Visby.

- Vitblommande bergmynta är inte vanlig men förekommer. Sedd 1992 i Öja, 1993 i Hall, St. Karlsö 1992 (Gun Ingmansson). Enstaka ex.

Isop, Hyssopus officinalis

Fries 1932; *flor. alb.* Stenkyrka, Stenkumla. *flor. ros* Lummelunda. Ö.Nilsson, 1981: Tingstäde, vita, skära och ljusblå former. Mossberg et al., 1992: Blommor sällan vita eller röda.

- Ljusblå, rosafärgade och vitblommiga plantor förekommer på många lokaler bl.a. i Stenkumla, Burs och Tingstäde. Den ljusblå tycks vara den ovanligaste.

Lökgamander, Teucrium scordium

Mossberg et al., 1992: Krona sällan vit.

- Första gången jag såg vitblommande lökgamander var 1993 på Hundlausar i Vamlingbo.

Blåsuga, *Ajuga pyramidalis*

Fries 1932; *flor. alb. et. flor. ros.* Visbytrakten flerstädes. Mossberg et al. 1992: Sällan vit.

- Ljusblå, rosa, och vitblommiga ex förekommer ibland. Alla formerna i grustag vid Svajde i Follingbo under 1990 talet. Rosa former i Västerhejde (Gun Ingmansson).

Brunört, *Prunella vulgaris*

Fries 1932; *flor. alb.* Lärbro, Tingstäde, Lummelunda. *flor. ros.* Västerhejde. Mossberg et al., 1992: Ibland gräddvit eller rosa.

- Ljusblå, rosa och vitblommande exemplar uppträdde ganska talrikt i en f.d. åker i Gammelgarn 1992. Ljusblå även i ett grustag i Fole rikligt.

Praktbrunört, *Prunella grandiflora*

- Vitblommande och rosafärgade individ kan ses ibland, ex. Fole, Vamlingbo och vid Torsburgen.

Bosyska, *Ballota nigra* ssp. *nigra*

Fries 1932; *flor. alb.* Visby. Mossberg et al. 1992: Krona sällan vit.

- Vitblommig bosyska är inte vanlig men förekommer bl.a.. i Väskinde och Visby

Mjukplister, *Lamium amplexicaule*

K.Joh. 1916; Ett enda vitblommande ex. i Visby den 5/5 1914. Bladfärgen var märkbart ljusare än hos huvudformen. Fries 1932; *flor. alb.* Slite, Källunge.

Rödplister, *Lamium purpureum*

K.Joh. 1916; Vitblommig rödplister nämns.

- Vitblommande ex förekommer då och då. Oftast på ruderatmark. Havdhem, Dalhem och Visby.

Kalkdån, *Galeopsis angustifolium*

- Vid Ar i Fleringe förekommer en form med rent vita blommor rätt ofta bland huvudformen.

Besksöta, *Solanum dulcamara*

- En form med mycket ljust rosa - nästan vita blommor växte rikligt längs en kanal i Lärbro 1993.

Mörkt kungsljus, *Verbascum nigrum*

Fries 1932; f. *albiflorum*, Visby.

Vätters, *Lathraea squamaria*. Foto: Bengt Larsson, Visby nära norra begravningsplatsen, 1993.

Grenigt kungsljus, *Verbascum lychnitis*

K.Joh. 1897; f. *album*, fordom vid Visby hamn (1858)

Flenört, *Scrophularia nodosa*

Fries 1920; f. *pallida*, Av denna art anträffades 1918 vid Tjäliders i Boge talrika exemplar, växande tillsammans med den vanliga formen, avvikande genom blekgröna blad och enfärgade, ljust gulgröna blommor.

- En form med ljusgrönt bladverk och gulgröna blommor växer på en f.d. skräphög i Ekeby. Frö från beståndet ger exakt likadana plantor. En blekgult blommande form är även rapporterad från Stora Karlsö (Gun Ingmansson).

Fingerborgsblomma, *Digitalis purpurea*

- Ett bestånd med vita blommor finns på Gotska sandön. I odling förekommer flera färgformer.

Teveronika, *Veronica chamaedrys*

Fries 1932; flor. *lilac*. Martebo.

- Rent vitblommande exemplar, liksom sådana med mycket ljusblå och andra med blekrosa blommor på två lokaler i Vamlingbo 1994: Nore och Sandvik, bland huvudformen.

Klibbveronika, *Veronica triphyllos*

Johansson, 1992, i exkursionsrapport i Rindi skriver om en grupp vita exmplar i Sanda.

- Vitblommande ex. förekommer då och då, t.ex.. Vamlingbo.

Axveronika, *Veronica spicata*

- Rosafärgade och rent vita exemplar förekommer ibland bland de vanliga blå. Även ljusblå individ kan förekomma. Alla tre formerna ganska rikligt 1993 i Vamlingbo.

Åkerrödtoppa, *Odontites verna*

Fries 1932; flor. *alb*. Endre.

Rödtoppa, *Odontites vulgaris*

Fries 1932; flor. *alb*. Sanda, Vifvesholm.

Ängskovall, *Melampyrum pratense*

K.Joh. 1897, f. *purpureum*, tämligen allmän.

- Ängskovallens färgformer på Gotland är välkända för de flesta. Den klargula formen som är vanlig på fastlandet är här mycket ovanlig. Här går blomfärgen oftast i gulvitt med teckningar i rött och rödviolett.

Pukvete, *Melampyrum arvense*

Fries 1932; f. *pallens*, Källunge.

- En form med gulvita höglblad är på sina håll ganska vanlig, Vamlingbo, Burs, Vallstena t.ex.

Korskovall, *Melampyrum cristatum*

Eisen & Stuxberg 1869; där och var, Stenkyrka, Sanda etc. Mossberg et al., 1992; Ibland med grönvita stödblad och blekgula blommor.

- En form med gulvita högblad och vita blommor förekommer sällsynt, t.ex. Fide och Norrlanda.

Vätteros, *Lathraea squamaria*

Mossberg et al., 1992: Ljusröd eller ibland vitaktig.

- Bestånd där hela växten är gulvit istället för violettrosa ses då och då, t.ex. i Alvena lindaräng i Vallstena och i Visby.

Bergsskrabba, *Globularia vulgaris*

- Exemplar med rent vita blommor förekommer t.ex. i Endre, Bro och Hejdeby.

Timjansnyltrot, *Orobanche alba*

Mossberg et al., 1992: Krona röd -gulbrun - blekgul.

- Här på Gotland tycks den röda formen dominera helt. Det förekommer ljus gulrosa ex. men knappast något som kan motivera artnamnet *O. alba*.

Tätört, *Pinguicula vulgaris*

Dahlgren 1910; f. *albida*. Etelhem 1905. Fries 1932; f. *bicolor*, Lummelunda. Mossberg et al., 1992: Krona sällan vitblommig.

- Någon enstaka gång kan man få se rent vitblommande tätört. Blomman är då vitare än fjälltätörten och saknar helt de gula fläckarna.

Ängsvädd, *Succisa pratensis*

Fries 1932, *flor. ros.* Eksta vid Bopparve. Mossberg et al., 1992; Sällan blekröda eller vita kronor.

- Vitblommande ex. förekommer sällsynt. Fide 1990. Öja 1992.

Åkervädd, *Knautia arvensis*

Fries 1932, *flor. alb.* Visby, Lärbro, Vänge. Mossberg et al., 1992; Ibland med vitaktiga eller rosa blommor.

Fältvädd, *Scabiosa columbaria*

Fries 1932, *flor. alb.* Follingbo, Norrbys.

- Vitblommande fältvädd förekommer ibland, iakttagen bl.a. på Fårö i början av 1980-talet.

Blåmunkar, *Jasione montana*

Fries 1932; *flor. alb.* Grötlingbo. Mossberg et al., 1992: sällan med skära eller vita kronor.

- Vitblommande exemplar förekommer ibland. Vamlingbo, Burs, Fårö.

Vitrapunkel, *Phyteuma spicatum*

Hylander, 1943, skriver om den mörkblå formen, samlad av E.Th.Fries vid Nygårds i Västerhejde.

- Den blåblommande formen växer kvar, förvildad på Fries' lokal vid Nygårds i Västerhejde.

Nässelklocka, *Campanula trachelium*

Fries 1932; *flor. alb.* Grötlingbo. Mossberg et al. 1992: Blommor blåviolettera, sällan blå eller vita.

- Vitblommande nässelklocka växer bl.a. i Fide.

Knölklocka, *Campanula rapunculoides*

- Vitblommande knölklocka uppträder ibland bland huvudformen men tycks vara ganska ovanlig.

Stor blåkllocka, *Campanula persicifolia*

Fries 1932; *flor. alb.* Vallstena, Lummelunda. Mossberg et al. 1992: Blommor sällan vita.

- Vitblommande plantor av stor blåkllocka ser man ganska ofta tycker jag.

Liten blåkllocka, *Campanula rotundifolia*

Fries 1932; *flor. alb.* Lärbro.

- Vitblommande former av liten blåkllocka är kanske inte lika vanliga som av stor blåkllocka, men växer regelbundet t.ex. på Lilla Karlsö (Gun Ingmansson).

Ullig Kardborre, *Articum tomentosum*

- Ett jätteexemplar med vita blommor på ruderatmark i Vamlingbo 1991.

Liten kardborre, *Arctium minus*

- Två stora vitblommande plantor på en tipp i Rute för några år sen.

Nicktistel, *Carduus nutans*

Fries 1932. *flor. alb.* Bunge vid kyrkan.

- Vitblommande nicktistel fanns vid Hau, i väggkanten en bit från gården 1991 (I.Engquist och B.G.Johansson vid "Linnéexkursion").

Piggtistel, *Carduus acantoides*

Lenström 1888, *fl. alb.* vid Visby, ävenså i Hemse socken här och där utefter vägarne. Fries *fl. alb.* 1932. Hangvar vid Ire, Ljugarn.

Krustistel, *Carduus crispus*

- En vitblommande planta på jordhögar vid Bingerskvarn 1991

Vitblommande väddklint, *Centaurea scabiosa*, bland normalt färgade. Bengt Larsson.

Vägstistel, *Cirsium vulgare*

- Ett exemplar med rent vita blommor på väkant norr om flygfältet, Plantan växte här några år under 1980-talet, nu borta.

Åkertistel, *Cirsium arvense*

K.Joh. 1897, En vitbl. form i Etelhem söder om stationen. Fries 1932, Fidenäs.

- Förekommer ibland. Rikligt på ett jordupplag i Endre i början av 1990 talet.

Väddklint, *Centaurea scabiosa*

Fries 1932, *Flor. alb.* Othem, Endre, Källunge, Västerhejde, Tofta, Visbytrakten fl. st.

- Vitblommande bestånd har under 1992-94 varit vanliga längs stora vägen mellan Lojsta och Hejde. Tvåfärgade i Ala och Buttle, oftast med vita kantkronor och mörkare mitt, men även omvänt.

Rödklint, *Centaurea jacea*

- En form med vita kantkronor och normalfärgat mittparti sågs i Vamlingbo 1993, ca 10 ex.

Blåklint, *Centaurea cyanus*

Fries 1932, *flor. rubr.* Endre. Mossberg et al. 1992: Blommor sällan vita eller rödaktiga.

- Vita och rosa former är vanliga i odling, men vildväxande har jag bara sett den blå formen.

Bergklint, *Centaurea montana*

- Förekommer mycket ofta förvildad. Normalfärgen är blå men röda, vita och gulvita former finns. Blå röda och vita, Langeshage Visby, gulvita bredvid Tingstäde kyrka.

Rölleka, *Achillea millefolium* ssp. *millefolium*

Fries 1932, *Flor. intense roseis*, Visby.

- Varierar i färg från gråvitt till mer eller mindre djupt purpurroött.

Färgkulla, *Anthemis tinctoria*

K. Joh. 1897; Stenkyrka, Bro, Visby, Sanda. Fries 1932. *f. pallida* Kappelshamn, Lärbro, Tingstäde, Endre, Ganthem, Västerhejde,

- *F. pallida* bör vara en variant med blekgula blommor. Någon sådan har jag aldrig lyckats hitta.

Gråbo, *Artemisia vulgaris* ssp. *vulgaris*

K.Joh. 1897, *f. flavescens* "är iaktagen vid Visby och Slite, torde finnas mångenstädes." Fries 1932, *f. flavescens* Tingstäde, Tofta och Gnisvärd

Fältmalört, *Artemisia campestris* ssp. *campestris*

K.Joh. 1897; f. *lutescens*, Visby enstaka. Fries 1932. *lutescens*; Västerhejde, Tofta, Etelhem.

- En gulaktig form som saknar den rödbrun-violetta färgen ser man då och då tillsammans med den vanliga typen.

Kattfot, *Antennaria dioica*

- Varierar i färg från gråvitt till purpur.

Krissla, *Inula salicina*

Fries 1932, *flor. pallid*. Kantblommor svagt gula, nästan vit. Follingbo hållmarker.

- Samma form som Fries beskriver har jag sett växa både i Hall och Fleringe.

Svinrot, *Scorzonera humilis*

- Ett bestånd med mycket blekt gula blommor sågs i Akeback för ganska många år sedan.

Höstfibbla, *Leontodon autumnalis* ssp. *autumnalis*

K. Joh. 1897, *Flor. pallide lutes*. Enstaka ex med blekgula blommor sedda i Visby.

Flockfibbla, *Hieracium umbellatum*

Fries 1932, *flor. sulphur*. Lärbro vid Hågvide, Barlingbo.

Sandsallat, *Lactuca tatarica*

- Både rosa och vitblommande plantor fanns 1993 vid stranden i Ardre och i Vamlingbo.

Cikoria, *Cichorium intybus*

Fries 1932, *flor. alb*. Slite, Källunge, Alskog, Visby. *Flor. ros*. Lummelunda. Mossberg et al. 1992: Blommor sällan vita.

- Cikoria med rosa eller vita blommor ser man nästan varje sommar. Vita blommor sedda i Bro, Visby, Väskinde, Lummelunda. m. fl. ställen 1993, Vamlingbo, Burs, Lojsta, Fröjel och Atlingbo 1994.

Litteraturförteckning.

Afzelius, P.C., 1844: *Novitiæ Floræ Gotlandicæ*. P.I. Uppsala.

Dahlgren K.V.O., 1910: Några anmärkningsvärda växtfynd. *Svensk Bot. Tidskr.* 4.

Eisen G. & Stuxberg A., 1869: Gotlands fanerogamer och thallogamer. Uppsala.

Fries E.Th., 1914: Några floristiska notiser från Gotland. *Svensk Bot. Tidskr.* 8.

Fries E.Th., 1917: Några gotländska växtlokaler. *Svensk Bot. Tidskr.* 11.

Fries E.Th., 1920: Några gotländska växtlokaler. *Svensk Bot. Tidskr.* 14.

Fries E.Th., 1932: Några färgvariationer i Gotlands Flora. *Bot. Notiser* 1932, p. 101 ff.

Hylander N., 1943: Die Grassameneinkömlinge Schwedischer Parke... *Symbolæ Bot. Upsaliensis* 7 (1)

Johansson B.G., 1992: Västergarn den 26 april 1992, exkursionsrapport. *Rindi* 12.2.
 Johansson K., 1897: Hufvuddragen af Gotlands Växttopografi och Växtgeografi. K.V.A.Handl. 29:1.
 Johansson K., 1910: Nyare bidrag till kännedomen om Gotlands kärlväxtflora. *Bot. Notiser* 1910.
 Johansson K., 1912: Bidrag till de gotländska Pulsatillornas naturhistoria. *Svensk Bot. Tidskr.* 6, p. 7.
 Johansson K., 1916: En vitblommig *Lamium amplexicaule*. *Svensk Bot. Tidskr.* 10, p. 271.
 Lagerheim G., 1916: Färgvariationer af *Anemone nemorosa*. *Svensk Bot. Tidskr.* 10.
 Lénström C.A.E., 1888: Spridda växtgeografiska bidrag till Skandinavien flora. *Bot. Notiser*.
 Mossberg B., Stenberg L. & Ericsson S., 1992: *Den Nordiska Floran*. Turnhout, Belgien.
 Nilsson Ö., 1981: Gräsfröinkomlingar från Gotland. *Svensk Bot. Tidskr.* 75 (2).
 Pettersson B., 1958: *Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation*. Uppsala.
 Pettersson B & Rosvall S., 1951: *Gotlands orkidéer*. Stockholm.
 Rosvall S., 1976: *Fagningros och Jordsyren*. Södertälje.
 Sæve C., 1837: *Synopsis Floræ Gothandicæ*. Uppsala.

Bengt Larsson
 Lummelundsväg, Pl 4875
 621 41 Visby

Medlemsavgiften

Medlemsavgiften för fullbetalande har höjts till **80 kr per år** från och med 1995.

Vår tidskrift *Rindi* med 4 nummer per år kostar så mycket att trycka och sända ut att vi behöver den extra inkomsten.

För medlemmar utanför Sverige måste vi tyvärr höja medlemsavgiften till 100 kr per år på grund av de avgifter som tas ut av post och banker vid inbetalningar från utlandet.

Öppet hus på Naturmuseet

Under 1995 kommer vi som vanligt att ha öppet hus på Gotlands naturmuseum under torsdagskvällarna från kl. 19. Vi träffas i Naturmuseets bibliotek, Hästgatan 1, en trappe upp.

Alla är välkomna för att träffa och prata med personer som är intresserade av Gotlands Flora. Vi börjar hålla öppet den 4 maj och fortsätter sedan var torsdag (Kristi Himmelsfärdsdag undantaget) fram till och med den 31 augusti.

Program våren och sommaren 1995

- Tor 19 jan Medlemmarnas bildkväll. Alla är välkomna att visa sina växtbilder och att se på andras! Vi träffas i Gotlands Naturmuseums bibliotek, Hästgatan 1, 1 tr, kl. 19.00.
- Tor 23 feb Årsmöte i Gotlands Naturmuseums bibliotek, Hästgatan 1, 1 tr, kl. 19.00. Efter årsmötesförhandlingarna vidtar en spansk-fransk afton där Gun Ingmansson och Stellan Hedgren visar bilder från en resa i Pyreneerna och där det också kommer att finnas franska ostar och annat från området.
- Tor 23 mars Lars-Åke Pettersson visar bilder och berättar från Teneriffa. Gotlands Naturmuseums bibliotek, Hästgatan 1, 1 tr, kl 19.00.
- Sön 23 april Vårexkursion. Jörgen Petersson leder årets första exkursion till Lindeberget och Sandarve kulle. Vi samlas vid Linde kyrka kl. 10.00.
- Sön 21 maj Orkidéexkursion på Södra Gotland. Gun Ingmansson och Bengt Larsson tar oss ut på en vandring, där vi räknar med att få se vårens första orkideer. Vi kommer att besöka några olika lokaler, och samlas vid Öja kyrka kl. 10.00.
- Sön 18 juni Försommarexkursion vid Lummelundsbruk, där vi bland annat tänker titta på den rika lokalen för stor skogslilja. Ingrid Engquist och Bo Göran Johansson leder exkursionen. Vi samlas vid parkeringsplatsen nedanför bruket kl. 10.00.

Innehåll

- 47 Per Johansson: Lavar på Stora Karlsö.
- 54 Bengt Larsson: Avvikande färgformer i Gotlands flora, en översikt.

